

שלא חייב לו חיטין, הרי הוא פטור משבועה. (65)

ואמר רב ענן אמר שמואל: טענו שחייב לו שתי מחטין שאינם שוות שתי מעות כסף אלא פחות מכך, והודה לו רק באחת מהן — חייב שבועה.

[ומדוע? והלוא שנינו במשנתנו שצריכה הטענה להיות לכל הפחות שתי כסף? אלא הביאור הוא:]

לפיכך יצאו כלים ונכתבו במיוחד בפסוק של "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור" ולא הסתפק הכתוב לכתוב כסף

בלבד אלא הוסיף וכתב את הכלים להשמיענו שאפשר לתבוע אותן —

למה שהן שוים, ולהתחייב עליהן אפילו שוים כל שהוא. משום שחשיבותן של הכלים היא אפילו כשאין הם שווים שתי כסף, כיון שחשיבותן היא בשימושן ולא בערכם הממוני! (66)

[אלא מעתה יקשה, אם לא יכתוב כלים, היאך נלמד שצריך שהדבר שתובעו יהיה שנים, והלוא לעיל לט ב שנינו "מה כלים שנים אף כל שנים"?

ופירש רש"י שלפי דברי הגמרא כאן הוה

65. כתב הר"ן שמהא שמעינן שצריך שתהא התביעה קודמת להודאה. אבל אם ההודאה קדמה לתביעה, אף על פי שתבעו אחר כך, פטור. וכן כתב הר"י מיגא"ש.

ואם כן, יש להבין איך ב"מערים" חייב הלוא סוף סוף קדמה הודאה לתביעה, וכתב הרא"ש בסימן ז', שאם מרגיש הדיין שממהר הנתבע להשיב קודם שיגמור התובע את טענתו, חייב. משום שרואים אנו דבר זה כאילו כבר טענו חיטין ושעורין, והודה לו בשעורין. [וכן מבואר בגר"א בסימן פ"ח ס"ק ל"ב דבמערים חשיב שקדמה תביעה להודאה. שאין בכח הערמתו לסלק התביעה, אלא מתייחסין לה כאילו קדמה ולכן חייב.]

והטור חו"מ סימן פ"ז כתב שכן הוא הדין ב'הילך'. שאף שבהילך פטור משבועה, הרי שאם נראה לדיין שהנתבע טוען הילך כדי להערים וליפטר משבועה, אזי אין זה פוטרו — אלא נשבע כדין כל מודה במקצת. והבית יוסף שם הביא להוכיח כן מהמבואר בסוגיין [ועיין שם ובדברי הב"ח שדחה הוכחת הבית יוסף מכאן לפי שכאן אומרים אנו כי קדמה תביעת

התובע, משום שעוד לפני התביעה ידע הנתבע מכך, ומיהר להודות. מה שאין כן בענין הילך ויעו"ש.]

66. כך פירש רש"י. ועולה מדבריו שאין ענין בערכן הממוני של הכלים כדי להחשיבם, אלא בעצם היותם כלים נחשבים כדבר חשוב. וכן כתב רב האי גאון והרמב"ם בפרק ג' מהלכות טוען ונטען.

אולם דעת הרמב"ן היא שאף שכלי דבר חשוב הוא ואין צריך שיהיה בערכו שתי כסף, מכל מקום צריך שיהיה בו שוה פרוטה. וכן מבואר בירושלמי ומדבריו הוכיח הרמב"ן כדעתו.

והראשונים הנ"ל סוברים שאין צריך שיהיה בו שוה פרוטה, ופסקו כהבבלי ולא כהירושלמי, כיון שלא משמע מסוגיית הגמרא שיש צורך בערך ממוני לבד מהיות הדבר מוגדר ככלי.

השולחן ערוך בסימן פ"ח סעיף ג' פסק כרש"י והרמב"ם שאין צריך שיהיה בכלי שוה פרוטה.

והקשה הקצות החושן שם ס"ק ד': הלוא אם